

قلم از منظر امام خمینی (ره)

و القلم و ما یسطرون

به پیشنهاد انجمن قلم ایران و تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی، روز چهاردهم تیرماه، به عنوان «روز قلم» در تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران به ثبت رسیده است. این روز را، به همه قلم به داستان متعهد و دل سوز، که از قلم به نیکی استفاده و در راه کمال آدمی و انسان سازی کوشش می کنند، تبریک می گوئیم که عرصه جولان قلم، نمایشگاه توانمندی های اندیشمندان بوده است و امیر بیان، حضرت علی (ع) در این مورد می فرماید: «اندیشه های دانشمندان، به بلندای قدرت قلم هایشان است».

در ذیل جایگاه قلم را از منظر امام خمینی (ره) از پیش رو می گذرانیم:

- قلم شما اگر ارشادی باشد، ملت را به راه راست هدایت می کند و می تواند مردم را از انحرافات نجات دهد.
- اگر قلم ها و بیان ها و علم ها و تعلیم ها و آموزش ها برای خدا باشد، مغزها را الهی تربیت می کنند و اگر بر خلاف این باشد، مغزهای غرورمند و طاغوتی از آن پیدا می شود.
- قلم ها اگر در دنیا برای خدا و برای خلق خدا به کار بیفتند، مسلسل ها کنار می رود و اگر برای خدا و برای خلق خدا نباشد مسلسل ساز می شود.
- آن قدری که قلم و بیان به خدمت بشر بوده است، مسلسل ها نبودند... قلم و علم و بیان است که می تواند بشر را بسازد، نه مسلسل و نه سایر قوای تخریب کننده.

- دماء شهدا اگر چه بسیار ارزشمند و سازنده است، لکن قلم ها بیشتر می توانند سازنده باشند و اصولا شهدا را قلم ها می سازند و قلم ها هستند که شهید پرورند.
- ای قشرهای روشنفکر و ای قشرهای نویسندگان! قلم ها و گفتار خودتان را در راه این مستضعفین صرف کنید... قلم ها را در راه خدمت به این خلق به کار بیندازید.

- قلم ها اگر لغزش پیدا کنند، یک ملت را می لغزند.

- قلمی فایده دارد که بیدارگر توده های مردم باشد.

- قلمی آزاد است که توطئه گر نباشد.

- آن کسی قلمش انسانی است که از روی انصاف بنویسد.

- کسانی که اهل قلم هستند، اهل بیان هستند، کوشش کنند که مردم را دعوت به وحدت بکنند.

- امیدوارم که بشر به رشدی برسد که مسلسل ها را به قلم تبدیل کند.

- آن وقتی مردم به مقاصد اسلامی - انسانی و به کمال دانش و علم می رسند که قلم ها بر مسلسل ها غلبه کند و میدان، میدان قلم باشد، میدان علم باشد.

- کسی که قلم به دست می گیرد، بدانند که مورد سؤال قرار می گیرد که اینکه نوشتی، چه بود؟

- بدانید که این قلم ها که در دست شماست، در محضر خداست الان، و هر کلمه ای که نوشته بشود، بعد سؤال می شود که چرا این کلمه نوشته شده است.

- قلم باید دست اشخاص صالح باشد، دست افاضل باشد. وقتی قلم به دست اراذل افتاد، مفسده ها زیاد خواهد شد.

- قلمی فایده دارد که بیدارگر توده های مردم باشد.

- شهدا را قلم ها می سازند و قلم ها هستند که شهید پرورند.

- دماء شهدا اگر چه بسیار ارزشمند و سازنده است، لکن قلم ها بیشتر می توانند سازنده باشند.

- قلم، خودش یکی از اسلحه هاست؛ این قلم باید دست اشخاص صالح، و دست افاضل باشد.

- اشخاصی که قلم در دستشان است متوجه باشند که قلم آنها، زبان آنها، در حضور خداست.

- همت بگمارید که قلم و بیان خویش را برای تعالی اسلام، کشور و ملت خود به کار گیرید.

- قلم ها اگر در دنیا برای خدا و برای خلق خدا به کار بیفتند، مسلسل ها کنار می رود.

- شما کوشش کنید که با بیان و قلم، مسلسل ها را کنار بگذارید و میدان را به قلم ها و به علم ها و به دانش ها واگذار کنید.

- قلم ها اگر در دنیا برای خدا و برای خلق خدا به کار بیفتند، مسلسل ها کنار می رود، و اگر برای خدا و برای خلق خدا نباشد مسلسل ساز می شود.

- آن کسی قلمش انسانی است، که از روی انصاف بنویسد.

- قلمی آزاد است که توطئه گر نباشد.

- مسئولیت بزرگ شما امروز قلم هایی است که در دست شماست.

- آن قدری که بشر از قلم های صحیح نفع برده است، از چیز دیگر برده است، و آن قدر که ضرر کشیده است، از چیزهای دیگر برده است.

این قلم که در دست شماست در محضر خداست.

در نوشته های تان به خدا توجه داشته باشید، بدانید که این قلم که در دست شماست در محضر خداست و اگر هر کلمه ای نوشته شود، بعد سؤال می شود که چرا این کلمه نوشته شده است. اگر به جای این کلمه بشود یک کلمه خوبتر نوشت، از شما سؤال می کنند چرا این کلمه زشت را نوشته اید. ان شاء الله خداوند همه ما را تأیید کند. موفق باشید. (۴)

قلم در خدمت تربیت بشر

قلم به دست بگیرید برای تربیت بشر، آن قدری که بشر از قلم های صحیح نفع برده است، از چیزی دیگر برده است و آن قدر که ضرر کشیده است، از چیزهای دیگر ضرر برده است. قلم ها و بیان ها با مغزهای مردم رابطه دارند. اگر قلم ها و بیان ها و علم ها و تعلیم ها و آموزش ها برای خدا باشد، مغزها را الهی تربیت می کنند و اگر چنان چه برخلاف این باشد، مغزها، مغزهای غرورمند، مغزهای طاغوتی از آن پیدا می شود. (۵)

معیار ارزش قلم

عمده آن جهت و غایاتی است که در افعال انسان و در آلتی که انسان درست می کند و در علم و دانش و سایر چیزهایی که افعال انسان است آن چیزی را که جهت می دهد آن غایات است، آن چیزهایی است که برای آن چیزها قلم ها وجود پیدا کرده است، مسلسل ها وجود پیدا کرده است، علم و دانش وجود پیدا کرده است. اگر غایات و مقاصد و آن چیزهایی که برای او این ها وجود پیدا کرده است الهی باشد، هم قلم و هم مسلسل و هم علم و دانش و هم هر عملی ارزش پیدا می کنند، ارزش الهی.

ارزش قلم به غایتی است که برای او قلم زده می شود. ارزش مسلسل هم به غایتی است که برای او مسلسل کشیده می شود. اگر این ارزش غایی نباشد و اگر آن مقصد، مقصد انسانی و الهی نباشد، نه مسلسل آلتی است که به درد بخورد و نه قلم، و خطر قلم بیشتر از مسلسل است و خطر بیان بیشتر از توپ و تانک است و خطر علم بیشتر از همه این ها است لکن اگر چنانچه به خدمت خلق باشد و به دستور انسان باشد و در خدمت انسان باشد و در خدمت خدای تبارک و تعالی باشد، تمام این ها ارزش پیدا می کنند، مسلسل هم همچون قلم می شود، قلم هم همچون مسلسل. باید بشر به فکر این باشد که آن چیزهایی که مقصد است و برای تربیت انسان است، برای آموزش انسان است، برای تعلیم انسان است، جهت به آن بدهد. (۶)

قلم های مسلسل ساز

قلم ها اگر در دنیا برای خدا و برای خلق خدا به کار بیفتند مسلسل ها کنار می رود و اگر برای خدا و برای خلق خدا نباشد مسلسل ساز می شود. ابزار کوبنده انسان با دست قلم دارها و با دست علمایی که در همه دانشگاه ها هستند، با دست آن ها وجود پیدا کرده است و همه ترقیات بشر هم با دست علما و بیان و قلم علما وجود پیدا کرده است. (۷)

- قلم ها و بیان ها با مغزهای مردم رابطه دارند.

- این قلم ها، بسیاری شان با اسم اسلام است و نه برای اسلام. این عهد بزرگی است به دوش شما و مسؤولیتی بزرگ است. و بدانید که یک روز از باب این مسؤولیت سؤال خواهد شد.

قلم و بیان در خدمت تعالی اسلام، کشور و ملت

به آن دسته از تحصیل کردگان و روشن فکران و دانشمندان که به مرض غرب و شرق زدگی مبتلا نیستند و حاضر نیستند شرف اسلامی، ملی و میهنی خود را فدای امیال قدرتمندان کنند یا در راه لذات و شهوات زودگذر فدا نمایند، عرض می کنم همت بگمارید که قلم و بیان خویش را برای تعالی اسلام، کشور و ملت خود به کار گیرید و با توده های محروم هم صدا و هم دست شوید که آزادی از چنگال شرق و غرب را که امروز نصیبتان شده حفظ کنید و در این خدمت از هیچ کوشش و مجاهده ای دریغ ننمایید که برای هیچ یک از ملت های جهان این فرصت نبوده است و یا برای کمتر ملتی این فرصت پیش آمده است. خداوند همه ما را توفیق شناخت وظیفه، عنایت فرماید. (۱)

شغل نویسندگی برای افراد شایسته یک واجب کفایی است

گویندگانی که هر جا ما داریم، در سرتاسر کشور، چه گویندگانی که از طبقه روحانی هستند و اهل منبر و چه گویندگانی که از سایر طبقات هستند و نویسندگان در هر جا که هستند، چه در حوزه های علمیه و چه در دانشگاه ها و چه در سایر جاها هستند، باید با گفتار خودشان و نوشتار خودشان به این کشور خدمت کنند. عذر نیست برای آن ها که چون من وارد به یک شغلی نیستم پس نویسندگی هم نکنم. شغل، امروز یک امری است که برای آن اشخاصی که شایسته هستند و ایران احتیاج به آن شغل ها دارد، واجب کفایی است. (۲)

مسؤولیت بزرگ شما قلم هایی است که در دست شماست.

مسؤولیت بزرگ شما امروز قلم هایی است که در دست شماست. اداره شما مثل یک اداره دولتی نیست که هر چه در آن واقع شود در همان جاست، مگر گاهی به مردم بگویند، اما قلم ها اگر لغزش پیدا کنند یک ملت را می لغزند. رادیو تلویزیون، دستگاهی است که اگر فاسد باشد یک ملت را فاسد می کند. الان همه، رادیو را گوش و تلویزیون را نگاه می کنند. معصیتی اگر اتفاق بیفتد، در محضر همه مردم است. اگر خدای نخواست قلم های شما بلغزد و از تعهدی که برای خدای تبارک و تعالی باید داشته باشید غفلت بکنید این جور نیست که تنها به شما و دوستان و هم مذهب و هم دین شما ضرر بزند، به همه ضرر می زند، پس یک ضرر کوچک نیست. شما که روزنامه کثیرالانتشاری در دستتان است باید توجه کنید که مسؤولیت بسیار خطیری پیش مردم و ملت های جهان دارید که اگر ارشاد کنید مردم را، بالاتر از اطاعت هایی است که در گوشه خانه و یا یک مجلسی که چند هزار نفر هستند می باشد. قلم شما، اگر ارشادی باشد، ملت را به راه راست هدایت می کند و می تواند مردم را از انحرافات نجات دهد. (۳)

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ
Noon. I swear by the pen and what the angels write

امیدواریم بشر مسلسل‌ها را به قلم تبدیل کند

ما امیدواریم که بشر به رشدی برسد که مسلسل‌ها را به قلم تبدیل کند. آن قدری که قلم و بیان به خدمت بشر بوده است مسلسل‌ها نبودند. مسلسل‌ها غالباً در خدمت ابرقدرت‌ها بودند و برای تباهی بشر بوده‌اند و اسلام هم که امر فرموده است به این که جهاد بکنند و دفاع بکنند و البته محتاج به همه ابزار جنگی است، اساس بر این است که دفاع از حق بکنند و حق را و علم را جانشین مسلسل بکنند. قلم و علم و بیان است که می‌تواند بشر را بسازد، نه مسلسل و نه سایر قوای تخریب کننده. (۸)

استفاده از قلم در راه آزادی ملت و نشر فرهنگ اسلامی

آقایان، شما نویسندگان الان تکلیف بسیار بزرگی به عهده‌تان هست، پیشتر قلم شما را شکستند، الان قلم شما باز است لکن استفاده از قلم، در راه آزادی ملت، در راه تعالیم اسلامی بکنید. این ملت که می‌بینید، تمامشان زیر بیرق اسلام است که وحدت پیدا کردند، اگر نبود قضیه وحدت اسلامی، ممکن نبود اجتماع این‌ها، الان از بچه چند ساله تا پیرمرد هشتاد ساله همه با هم، این‌ها در این نهضت شرکت دارند و همه با هم در این پیروزی شرکت دارند. (۹)

شهداراقلم‌ها می‌سازند و قلم‌ها هستند که شهیدپرورد

اهمیت انتشارات، مثل اهمیت خون‌هایی است که در جبهه‌ها ریخته می‌شود. و «مداد العلماء افضل من دماء الشهداء» دم‌ها شهدا اگر چه بسیار ارزشمند و سازنده است، لکن قلم‌ها بیشتر می‌توانند سازنده باشند و اصولاً شهدا را می‌سازند و قلم‌ها هستند که شهید پرورند. از این روست که شما باید به ارزش کار خود توجه داشته باشید و بدانید هر عملی که ارزشش بیشتر باشد، مسؤولیتش سنگین‌تر است. (۱۰)

حفظ قلم برای جلوگیری از تفرقه

لازم است جوان‌های متعصب و طلاب تازه کار از زبان و قلم خود جلوگیری کنند و در راه اسلام و هدف مقدس قرآن از اموری که موجب تشتت و تفرقه است، خودداری نمایند. (۱۱)

اهل قلم به جامعه امید بدهند

آن‌هایی که اهل فکرند، اهل قلمند، آن‌هایی که صالحند، این صلحا باید بنشینند و در صدد این باشند که امید بدهند به این جامعه، این مردم احتیاج به امید دارند، دیگران دارند این‌ها را ناامید می‌کنند، دیگران می‌گویند که همه به هم ریختند اصلاً مملکتی نیست این جا، ماییم که باید همه کوشش کنیم به این که نخیر نظامی هست این جا و این نظامی است که بهتر از نظام‌های دیگر است. (۱۲)

همه نویسندگان مکلفند به حفظ نظام

من به همه اشخاصی که قلم در دستشان است، زبان گویا دارند می‌خواهم سفارش کنم که متوجه باشند که قلم آن‌ها، زبان آن‌ها در حضور خداست، فردا مؤاخذه دارد، صحبت، سر دولت و ریاست جمهوری و این‌ها نیست، صحبت سر نظام است، نظام اسلام است؛ آقای خامنه‌ای سلمه‌الله باشند رییس جمهوری یا یک کس دیگر، آقای موسوی نخست وزیر باشند یا یک کس دیگری، این مطرح نیست، مطرح نظام جمهوری اسلامی است، ما مکلفیم به حفظ او، همه نویسندگان مکلفند به حفظ نظام. (۱۳)

رسالت تاریخی نویسندگان و شعرا

امروز تکلیف همه شما آقایانی که از خارج تشریف آوردید، شعرا، شما، نویسندگان شما، گویندگان شما، این است که شعرا در اشعارشان قضایای این انقلاب را منعکس کنند، اگر نتوانستند در مجامع عمومی و اگر نتوانستند حتی در مجامع خصوصی هم محفوظ بمانند برای نسل‌های آتی‌ای که فرزندانشان الان بعضی‌شان از کوچولوهای که در ۲۲ بهمن متولد شده‌اند و آن‌هایی که در طول تاریخ می‌آیند. باید مردم جهان را، مستضعفان جهان را آگاه کنید، آگاه کنیم به این که چه مصائبی بر این‌ها وارد شده است و در تحت چه شرایطی زندگی می‌کنند و آنان که به آن‌ها حکومت می‌کنند تحت چه شرایطی هستند و وضع زندگی مالی‌شان چطور است. و آن‌هایی که از دولت‌های اسلامی هستند، ذخایر خودشان را به کجا خرج می‌کنند و در جیب کی می‌ریزند در عین حالی که ملت‌های آن‌ها گرسنه هستند، ملت‌های آن‌ها فقیر هستند و بسیاری از آن‌ها از گرسنگی تلف شدند و این‌ها ذخایر خودشان را، ذخایری که مال خود این ملت است و آن‌ها غاصب هستند، به جای این که برای ملت خودشان ولو عشری از اعشار آن را خرج می‌کردند و این‌ها به رشد می‌رسیدند، تمامش را تسلیم می‌کنند به آن‌هایی که دشمن اسلامند.

صحیفه نور، ج ۵، ص ۱۰۱.

۱۰ - ۶۱/۲/۸ - بیانات امام در جمع مسؤولان و نویسندگان دایره انتشارات سپاه پاسداران، صحیفه نور، ج ۱۶، ص ۱۳۷.

۱۱ - ۴۳/۸/۴ - پیام امام به ملت ایران، صحیفه نور، ج ۱، ص ۱۱۲.

۱۲ - ۱۳۵۹/۱۱/۴ - در جمع نمایندگان مجلس و اعضای هیأت دولت، صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۳.

۱۳ - ۶۵/۶/۸ - در دیدار رییس جمهور، نخست وزیر و هیأت دولت به مناسبت هفته دولت، صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۳۷.

۱۴ - ۶۱/۱۱/۲۱ - بیانات امام در جمع مهمانان خارجی شرکت کننده در مراسم بزرگداشت دهه فجر، صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۱۹۲.

شعرا در طول تاریخ باید بنویسند این امور را و به شعر، مردم را بیدار کنند و نویسندگان اگر می‌توانند در نطق‌ها و نوشته‌های خودشان در مجامعی که می‌روند در شهرهای خودشان، در کشورهای خودشان مسایل ایران را ابلاغ کنند و اگر نمی‌توانند در کتب و رساله‌های خودشان ثبت کنند که بعدها وقتی که مردم در نسل‌های بعد می‌آیند، ببینند که دشمن‌های آن‌ها کی هست و دوستان آن‌ها کی و تکلیف آن‌ها با دوستانشان و دشمنانشان چیست.

اگر ما در تبلیغ قصور کنیم، اگر ما در گفتن و نوشتن شعر و نثر و همه نحو نوشتن و گفتن قصور کنیم، ما مدیون نسل‌های آینده هستیم که ممکن بود با نوشته‌های شما، با نوشته‌های نویسندگان عزیز و با اشعار آن‌ها، بیدار بشوند و مطلع بشوند بر این که بر این ملت‌ها در این زمان چه گذشته است و ماها چه تحمل رنج‌ها کردیم، بلکه آن‌ها درصدد علاج برآیند، و امروز نیز ما باید درصدد علاج برآینیم.

همه شما و همه ملت‌های ضعیف دردها را می‌شناسند، می‌دانند که از کجا صدمه می‌بینند و کی به آن‌ها صدمه می‌زند و چه رژیم‌های آن‌ها را تحت فشار قرار می‌دهد و درمان را باید بدانند که تا جهان، مبتلا به این جنایتکاران است و وابستگان به این جنایتکاران، روی خوش نخواهند دید. (۱۴)

پی‌نوشت‌ها :

۱ - ۶۲/۱۱/۲۲ - پیام به مناسبت پنجمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۳۸ - ۲۳۹.

برگرفته از :

۲ - ۶۱/۱۰/۲۶ - بیانات امام در جمع گروهی از کارکنان صنایع دفاع و... صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۱۵۲.

۳ - ۶۰/۳/۱۲ - بیانات امام در جمع کارکنان کیهان - صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۵۸ - ۲۵۷.

۴ - ۵۹/۱۰/۱۵ - بیانات امام در جمع اعضای هیأت تحریریه مجله سروش، صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۲۵۱.

۵ - ۱۳۵۹/۱۰/۶ - در جمع مسؤولان نهضت سواد آموزی، صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۲۵۳.

۶ - ۱۳۵۹/۱۰/۶ - در جمع مسؤولان نهضت سواد آموزی، صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۲۲۹.

۷ - ۱۳۵۹/۱۰/۶ - در جمع مسؤولان نهضت سواد آموزی، صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۲۲۹.

۸ - ۱۳۵۹/۱۰/۶ - در جمع مسؤولان نهضت سواد آموزی، صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۲۲۸.

۹ - ۵۷/۱۱/۳۰ - بیانات امام در جمع اعضای کانون نویسندگان ایران،